

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Управління кредитоспроможністю підприємства

за матеріалами ПрАТ «Полонський Хлібозавод», м. Полонне

Студентки 2 курсу 6 м групи,
заочної форми навчання
спеціальності 073 «Менеджмент»,
спеціалізації «Фінансове
управління»

Кирилюк Діани
Володимирівни

Науковий керівник –
д-р. екон. наук, проф.

Бланк Ігор
Олександрович

Гарант освітньої програми
д-р. екон. наук, проф.

Ситник Ганна
Вікторівна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА	6
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ПОЛОНСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД».....	16
2.1. Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Полонський Хлібозавод».....	16
2.2. Аналіз обсягута структури капіталу підприємства.....	21
2.3. Оцінка кредитоспроможності підприємства.....	25
РОЗДІЛ 3. ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ПОЛОНСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД».....	31
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	52
ДОДАТКИ.....	58

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Ефективна фінансова діяльність підприємства неможлива без постійного залучення позикових коштів. Вони дозволяють суттєво розширити обсяг господарської діяльності підприємства, забезпечити більш ефективне використання власного капіталу, прискорити формування різних цільових фінансових фондів та підвищити ринкову вартість підприємства.

На певних етапах функціонування майже всі підприємства відчують нестачу коштів для здійснення господарських операцій, тому виникає необхідність в залученні коштів з інших джерел. У даній ситуації логічний вихід - одержання банківського кредиту, але на практиці таке завдання буває досить проблематичним. Особливо у зв'язку з економічними кризами, проблема управління кредитоспроможністю набуває все більшої актуальності, так як банки все частіше стикаються з труднощами в прийнятті рішень щодо видачі кредиту юридичній особі.

Проте за користування грошима потрібно сплачувати процент, а самі кошти залучаються на поворотній основі. Можливі й інші платежі (комісії, плата за видачу, за дострокове погашення тощо). Часто потрібне забезпечення зобов'язання (застава, порука). Це призводить до додаткових витрат (оцінка, страхування, нотаріальне оформлення) і втрати часу

Дослідженню проблем управління кредитоспроможністю підприємств присвячено значну кількість наукових публікацій. Вказану проблематику широко висвітлювали у своїх працях такі вчені, як: В. Галасюк, А. Градов, А. Грачев, Л. Белік, О. Дутченко, А. Єпіфанов та інші. Однак дослідження не можна вважати вирішеною, оскільки і до нині залишається потреба в удосконаленні методичних підходів до оцінювання та управління кредитоспроможністю підприємства.

Метою роботи є дослідження теоретичних засад та розробка практичного інструментарію управління кредитоспроможністю підприємства.

Для досягнення поставленої мети у випускній кваліфікаційній роботі вирішені такі **завдання**:

- досліджено теоретичні засади управління кредитоспроможністю підприємства;
- проаналізовано фінансово-господарську діяльність ПрАТ «Полонських Хлібо завод»;
- оцінено кредитоспроможність підприємства;
- надано пропозиції щодо покращення кредитоспроможності підприємства.

Об'єктом дослідження даної випускної кваліфікаційної роботи є процес управління кредитоспроможністю підприємства.

Предметом дослідження є теоретико - методичні засади управління кредитоспроможністю підприємства.

Емпірична база дослідження. Випускна кваліфікаційна робота написана за матеріалами ПрАТ «Полонських Хлібо завод». Організаційно-правова форма господарювання – приватне акціонерне товариство. Вид економічної діяльності за КВЕД 10.71.- виробництво хліба та хлібобулочних виробів, тортів і тістечок нетривалого зберігання. Місцезнаходження – вулиця Рибалко буд. 28, м. Полонне, Хмельницька область, 30500. Середня кількість працівників на 31.12.2018 – 166 осіб. Основні економічні показники за 2018 рік: оборотні активи – 2 396,60 тис. грн., оборотні 460,9 тис. грн., зареєстрований капітал – 172,2 тис. грн., власний капітал 2574,1 тис. грн., чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 1961,3 тис. грн., чистий прибуток 23,8 тис. грн.

Методи дослідження. В процесі написання наукової роботи були використані наступні методи: аналіз і синтез, дедукції та індукції.

Інформаційною та нормативною базою дослідження випускної кваліфікаційної роботи є: нормативні документи, наукові статті та монографії з даної проблематики, автореферати дисертаційних досліджень, тези науковців, інтернет – ресурси, а також матеріали фінансової та статистичної звітності підприємства ПрАТ «Полонських Хлібозавод».

Апробація результатів дослідження. Основні наукові положення і практичні результати дослідження опубліковано в фаховому збірнику наукових статей студентів Київського національного торговельно-економічного університету «Економіка та фінанси підприємства» на тему «Сутність та зміст управління кредитоспроможністю підприємства».

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці пропозицій щодо оптимізації управління кредитоспроможністю підприємства ПрАТ «Полонських Хлібозавод».

Обсяг і структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, трьох розділів, висновку та пропозиції, списку використаних джерел та додатків. Робота містить, 14 таблиць, 1 рисунок, 3 додатка. Загальний обсяг роботи 50 сторінок.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Кредитоспроможність - це наявність у підприємства передумов для отримання кредиту та здатність в повному обсязі та у визначений кредитною угодою термін повернути свої зобов'язання.

Плануючи залучення фінансових ресурсів шляхом одержання банківського кредиту, підприємство повинно оцінити можливості отримання кредиту. З цією метою проводиться аналіз відповідності діяльності підприємства критеріям кредитоспроможності, які вимагаються банком.

При дослідженні кредитоспроможності підприємства як об'єкта управління, варто розглянути це питання більш детально. У чинних нормативно-правових актах України зустрічається різна інтерпретація цього поняття [35], що переважно зводяться до «наявності передумов для одержання і погашення кредиту, здатності позичальника своєчасно й повною мірою погасити кредит, ймовірності його повернення». Схожі тлумачення зустрічаються і у наукових публікаціях.

В. Галасюк стверджує, що «кредитоспроможність – це спроможність позичальника за конкретних умов кредитування в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями виключно грошовими коштами, що генеруються позичальником у ході звичайної діяльності» [6] А. Градов розглядає її «як спроможність позичальника повністю і в строк розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями» [8]. Зустрічаємо і таке трактування: «кредитоспроможність – це спроможність позичальника погасити свої

боргові зобов'язання за рахунок вторинного джерела застави» [11], або «кредитоспроможність – представляє собою сукупність матеріальних і фінансових можливостей отримання кредиту у рамках певної суми та надійність й здатність позичальника оплатити та повернути кредит у строк і в повному обсязі» [1]. А. Грачев вважає, що «кредитоспроможність – це наявність у потенційного позичальника передумов для отримання кредитів, своєчасної сплати процентів за користування ними і погашення основного кредитного боргу в установлені строки» [9]. Л. Белік розглядає кредитоспроможність «як спроможність підприємства або приватної особи залучати позиковий капітал і в майбутньому належним чином обслуговувати свій борг» [4]. Близьке за змістом і наступне визначення – «наявність у позичальника банку передумов для отримання та повернення кредиту і відсотків за ним у повному обсязі та в обумовлені договором строки» [14].

«Результати аналізу численних визначень сутності поняття «кредитоспроможність» переконують, що його варто інтерпретувати як змогу підприємства за конкретних умов залучити позиковий капітал та в повному обсязі й у визначені терміни розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями. Вона формується як результат його економічної діяльності і демонструє, наскільки ефективно здійснюється управління власними фінансовими ресурсами, раціонально поєднується використання власних та позикових коштів й вкладення їх у власний капітал.» [12]. Фактично, кредитоспроможність – це такий фінансовий стан підприємства, який дає упевненість, що залучення позикових засобів буде ефективним, здатності та готовності їх повернути відповідно до умов договору.

Підсумовуючи вищесказане, управління кредитоспроможністю підприємства можна визначити як сукупність управлінських дій, спрямовану на розробку і реалізацію управлінських рішень, пов'язаних із забезпеченням достатнього потенціалу підприємства та ефективності його діяльності для

залучення позикового капіталу, його повного повернення і сплати відсотків за користування ним.

Очевидно, що мета управління кредитоспроможністю підприємства має тісно співвідноситись з метою його функціонування, яка наводиться в сучасній економічній літературі. Як «вітчизняні, так і зарубіжні вчені стверджують, що нині метою функціонування і управління підприємством є забезпечення максимізації добробуту власників підприємства в поточному і перспективному періоді, що забезпечується шляхом максимізації його ринкової вартості» [16]. Керуючись даним ствердженням, можна визначити, що метою управління кредитоспроможністю підприємства являється підтримка її на такому рівні, при якому кредитори будуть готові надати підприємству кредит, а підприємство буде здатне його повернути без великого ризику.

Управління кредитоспроможністю підприємства має базуватися на низці специфічних принципів, серед яких можна виділити: системну узгодженість, процедурну повноту, інформаційну взаємозалежність, безконфліктність, взаємозалежність короткострокових та довгострокових завдань. Управління кредитоспроможністю здійснюється за допомогою реалізації наступних функцій: планування, регулювання, контроль. П.І. Гайдуцький та В.М. Жук вводять до цього переліку «бухгалтерський облік як інструмент виявлення трансакційних витрат, обсяг яких здатен впливати на кредитоспроможність підприємства»[5,15].

Для управління кредитоспроможністю підприємства, переважно, використовуються наступні джерела інформації: «дані фінансової звітності підприємства; аналіз ринку та середньо галузевих показників; фінансовий план підприємства (прогноз операційної діяльності, інвестиційний план, прогноз фінансової діяльності); дані про фактичне виконання плану; деталізація доходів та витрат (у розрізі змінних та постійних), калькуляція

собівартості; деталізація дебіторської та кредиторської заборгованостей, фінансових зобов'язань; опис ринкової стратегії підприємства тощо» [25].

Існує декілька факторів, що знижують якість цієї інформації: 1) фінансова звітність складається на визначену дату (не відображає повністю процесів, які відбуваються за період між датами її складання); 2) у процесі підготовки звітності може застосовуватися «техніка декорації вітрин» (можуть виконуватися фінансові операції, які на короткий термін штучно поліпшують стан підприємства для того, щоб це знайшло відображення у звітах); 3) для одержання об'єктивних результатів слід розглядати значну кількість фінансових звітів за ряд періодів (виявляти динаміку змін показників, яка демонструє тенденції розвитку підприємства, хоча такий розгляд не завжди можна здійснити через брак даних, неможливість зіставлення результатів, а також нестабільність економічних умов, коли результати діагностики некоректно екстраполювати на майбутні періоди); 4) у фінансовій звітності констатуються факти, які вже здійснилися (погіршення фінансового стану підприємства знайде відображення у балансі вже після того, як це відбулося).[27]

Складовою системи управління кредитоспроможністю підприємства є оцінка кредитоспроможності. «У американській практиці для оцінки кредитоспроможності широко застосовується «правило п'яти сі», а в англійській практиці здебільшого застосовують метод CAMPARI (Character - репутація позичальника, Ability - здатність повернути кредит, Marge - дохідність операції, Purpose - цільове призначення кредиту, Amount - сума кредиту, Repayment - умови погашення, Insurance - забезпечення), PARTS (Purpose – призначення отриманих позичкових коштів, Amount – розмір позички, Repayment – повернення кредиту та відсотків, Term – строк, на який надається кредит, Security – забезпечення повернення кредиту) та PARSER (Person – репутація потенційного клієнта, Amount – обґрунтування суми кредиту, що запрошується, Repayment – визначення можливості погашення

позики, Security – оцінка забезпечення, можливість реалізації застави, Expediency – доцільність надання позики, Remuneration – винагорода банку (відсоткова ставка) за кредитний ризик).[19]

У світовій практиці досить широко застосовуються такі системи аналізу кредитоспроможності як:

MEMO RISK (Management – якість менеджменту, Experience - досвід, Market – загальні обставини для бізнесу позичальника, Operations – оцінка бізнесу позичальника, Repayment – визначення можливості погашення кредиту, Interest – відсоткова ставка, Security - забезпечення, Kontrol - контроль) та система 4FC (чотири основи кредитоспроможності : Management quality - якість менеджменту, Industry dynamics – специфіка галузі та її динаміка, Security realization – забезпечення та можливість реалізації застави, Financial condition – фінансовий стан позичальника) [48].

Методика, заснована на аналізі ділового ризику використовує якісні фактори при оцінці позичальника. Діловий ризик пов'язаний з безперервністю кругообігу оборотних коштів, з ймовірністю не завершена ефективно цей кругообіг. Аналіз такого ризику дозволяє прогнозувати достатність джерел погашення позикових коштів

Ці методи оцінювання кредитоспроможності позичальника стали досить популярними завдяки вдалому поєднанню в них аналізу особистих і ділових якостей позичальника.» [21]. Однак Я. Чайковський відзначає «мало ефективність механічного перенесення зарубіжного досвіду на вітчизняну практику оцінки й аналізу кредитоспроможності позичальників» [47].

У вітчизняній практиці ефективне проведення кількісної оцінки кредитоспроможності пов'язане з використанням відомих методів та інструментів: горизонтального й вертикального аналізу, аналізу фінансових коефіцієнтів на основі аналізу фінансової стійкості, рентабельності, грошових потоків та аналізу ділового ризику. Кожний з методів та

інструментів не позбавлений певних недоліків, тому їх рекомендується використовувати в сукупності й доповнювати оглядом аналогічних показників по групі рівних підприємств чи їх середньогалузевими значеннями.

У контурі підтримки необхідного рівня кредитоспроможності підприємства ставляться проміжні задачі визначення і регулювання коефіцієнтів та показників його господарського стану. Наприклад, підтримка необхідного рівня ліквідності. Відповідно до вимог «Положення про порядок формування та використання резерву для відшкодування можливих втрат за кредитними операціями банків», банки, аналізуючи платоспроможність, обов'язково розраховують коефіцієнти миттєвої, поточної та загальної ліквідності [44].

Зокрема, оптимальне теоретичне значення коефіцієнта загальної ліквідності – не менше 2,0. Якщо значення показника є вищим 1,5 – підприємство є платоспроможним і його якісні показники підтверджують тенденцію подальшого економічного розвитку. Необхідно зауважити, якщо значення показника перевищує рівень 2,0–2,5, це свідчить про наявність невикористаних резервів і ставить під сумнів потребу в кредиті.

Тобто, дуже високі значення коефіцієнтів ліквідності оцінюються негативно, як і занадто низькі, оскільки це свідчить про нераціональне використання коштів або високий рівень дебіторської заборгованості, що в майбутньому може привести до погіршення фінансових показників діяльності підприємства.

При оцінюванні кредитоспроможності доцільно також розглядати достатність робочого капіталу підприємства. Наявність чистого робочого капіталу демонструє те, що підприємство здатне не тільки сплатити поточні зобов'язання, але й має у своєму розпорядженні фінансові ресурси для розширеного відтворення і здійснення інвестицій. Примноження робочого капіталу завжди свідчить про зменшення залежності підприємства від

залучених коштів і є позитивним явищем, проте зменшення величини чистого робочого капіталу може бути спричинене інвестуванням в основні засоби, що, в принципі, є позитивом для довгострокового розвитку підприємства; якщо ж таке зниження пов'язане із зменшенням розміру власного капіталу – слід розглянути його причини.

Важливим при оцінці кредитоспроможності є аналіз формування грошових потоків підприємства, який широко використовується у світовій практиці, оскільки він дозволяє здійснити об'єктивну оцінку рівня платоспроможності підприємства.

Аналіз грошових потоків підприємства варто здійснювати з врахуванням співвідношення усіх чистих надходжень до суми боргових зобов'язань та витрат на їх обслуговування з урахуванням термінів їх погашення. Кредитоспроможним вважається підприємство, яке має стійке перевищення вхідних грошових потоків над вихідними. Позитивна середня величина загального грошового потоку, що склалася, може використовуватися як межа залучення нових позик, тобто вона показує, в якому розмірі підприємство буде здатне погашати свої боргові зобов'язання протягом певного періоду.

«Можливість отримання кредиту підприємством залежить від термінів його функціонування та наявності, обсягу і якості забезпечення кредиту» [40]. Так, вітчизняні банки, зазвичай, неохоче співпрацюють з підприємствами, термін діяльності яких менший одного року.

На оцінку кредитоспроможності підприємства істотно впливає ступінь диверсифікації джерел постачання виробничих ресурсів і рівень залежності від тих постачальників, які не можуть бути замінені. Постачання будь-якого з компонентів товару підприємства від одного постачальника чи ненадійні відносини з такими контрагентами ставлять під загрозу виробничу діяльність, а отже, і його спроможність розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

«Якісна оцінка кредитоспроможності пов'язана з якістю управління, ринковою позицією підприємства, що включає оцінку конкурентоспроможності продукції і попиту на неї, віддаленість від постійних постачальників та покупців, професійний досвід менеджерів у бізнесі, їх зв'язки та репутацію у діловому світі, освіту і технічні знання в конкретній галузі, частоту зміни керівництва, її причини та наслідки тощо» [11].

Таким чином, «кредитоспроможність підприємства є величина не абсолютна, а відносна, що характеризує співвідношення умов кредитування та здатності підприємства генерувати грошові потоки» [7].

Важливим для оцінки кредитоспроможності підприємства є розрахунок інтегрованого рейтингового показника кредитоспроможності та співставлення підприємства з іншими підприємствами однієї галузі й віднесення його до певного класу позичальників. У зв'язку з відсутністю єдиної бази даних середньогалузевих, мінімальних і найкращих для конкретної галузі показників реальна оцінка кредитоспроможності підприємства ускладнюється. Відтак необхідним є створення галузевої інформаційної бази, до якої заносилися б значення показників кредитоспроможності підприємств з метою вироблення їхніх оптимальних величин по галузі.

Прогнозування бажаної кредитоспроможності підприємства доцільно здійснювати шляхом побудови реалістичного (із урахуванням фактичного фінансового стану підприємства) прогнозного балансу активів та пасивів. Даний прогноз має відображати майбутній фінансовий стан підприємства, що відповідає основним передбачуваним інтересам та очікуванням акціонерів й кредиторів, тобто власників ресурсів, оскільки необхідність залучення зовнішніх джерел фінансування не завжди пов'язана з недостатністю внутрішніх джерел фінансування.

Співставлення потреби підприємства у власних та позичених джерелах фінансування із існуючими пасивами дозволяє визначити необхідні зміни у їх складі. Будь-яка методика прогнозування кредитоспроможності є, по суті, методикою прогнозування банкрутства. Якщо зростання активів прогнозується більш значною мірою ніж зростання зобов'язань та власного капіталу, то необхідно передбачити залучення додаткового капіталу. «У випадку додаткового залучення довгострокових позик збільшується фінансовий ризик та зменшується чистий прибуток підприємства, що негативно вплине на досягнення балансу між активами та пасивами» [13]. Тому виникає необхідність розробки інших заходів, наприклад, зміна дивідендної політики.

Особливу увагу при оцінці структури джерел фінансування активів слід приділяти способу їх розміщення. «Відомо, що на підприємствах накопичується маса основних та оборотних засобів, які не використовуються (запаси матеріалів, готова продукція, що не користується попитом, сумнівна дебіторська заборгованість, незавершене будівництво). Це зумовлює підвищену потребу у додатковому залученні коштів» [44].

Враховуючи багатогранність фінансових процесів, значну кількість фінансових показників, ступінь відхилення фактичних значень коефіцієнтів, можна стверджувати, що для вирішення складної задачі підвищення дієвості управління кредитоспроможністю підприємства необхідне створення автоматизованої експертної системи із масштабним залученням економіко-математичних методів та сучасних інформаційних технологій. Розробка такого механізму прогнозування кредитоспроможності і відповідно механізму економічного розвитку підприємства є основою формування об'єктивних передумов для укріплення фінансової стійкості підприємства за рахунок підвищення відносної платоспроможності, економічного зростання та виконання боргових зобов'язань.

Опираючись на розроблені науковцями пропозиції щодо систематизації етапів залучення підприємством позикового капіталу, процес управління кредитоспроможністю підприємства доцільно здійснювати за наступними етапами: формування інформаційної бази управління кредитоспроможності підприємства; аналіз кредитоспроможності підприємства в попередньому періоді; визначення мети та завдань залучення кредитів у майбутньому періоді; визначення граничного обсягу залучення позикових коштів; оцінка вартості залучення позикового капіталу із різних джерел; визначення співвідношення обсягу кредитів, що залучаються на коротко- та довгостроковий період; окреслення складу основних кредиторів; формування ефективних умов залучення кредитів (строк надання кредиту, кредитна ставка, умови виплати основної суми боргу та процентів тощо); забезпечення умов дотримання кредитної дисципліни (попереднє резервування коштів, розробка платіжного календаря, моніторинг поточної фінансової діяльності тощо); прогнозування кредитоспроможності підприємства на майбутні періоди.

Склад та характеристика цих етапів управління кредитоспроможністю у подальшому можуть уточнюватися та поглиблюватися залежно від умов і параметрів здійснення підприємством господарської діяльності.

Об'єктивна оцінка фінансового стану підприємства та врахування можливих ризиків виступають ключовими факторами ефективного управління кредитоспроможністю, що дозволяє запобігти невиправданому залученню позикового капіталу, забезпечити своєчасне і повне повернення позичок, знизити ризик неплатежу і, тим самим підвищити ефективність господарювання.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ КРЕДИТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ПОЛОНСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД»

2.1 Загальна характеристика фінансово-господарської діяльності ПрАТ «Полонський Хлібозавод»

Об'єктом дослідження випускної кваліфікаційною роботи обрано приватне акціонерне товариство “Полонський Хлібозавод”. Підприємство займається виробництвом хлібу та хлібобулочних виробів.

Знаходиться “Полонський Хлібозавод” у м. Полонне, Хмельницька область.

Підприємство засновано у 1974 році. У 1996 році відбулась перша реконструкція заводу. А перша масштабна модернізація була проведена у 2000 році. В її рамках було замінено на нові 4 ліній, полегшено умови праці та вдвічі збільшено потужності виробництва. Важливим у сучасній історії заводу також став 2003 рік, коли було збудовано котельню й змонтовано нову лінію по виробництву житньо-пшеничного хліба.

На 2018 рік кількість працюючих складає 166 осіб. Його потужність складає 25 тонн хлібобулочних виробів за добу. В асортименті виробничого підрозділу – 12 найменувань хлібобулочних виробів та 5 сортів хліба та панірувальні сухарі [33].

Зареєстрований капітал складає 172,2 тис. грн., власний капітал 2574,1 тис. грн, чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) – 1961,3 тис. грн., чистий прибуток 23,8 тис. грн. [18].

Найголовнішим етапом оцінки кредитоспроможності є аналіз фінансово-господарського стану підприємства, який проводять методами: порівняльного аналізу та аналізу ліквідності балансу і методом коефіцієнтів.

Необхідність фінансового аналізу об'єктивно зумовлена вимогами ринку, адже за допомогою аналізу можна оцінювати правильність і раціональність використання коштів підприємства, оптимальність фінансової тактики та стратегії та фінансовий стан підприємства в цілому.

Показник ліквідності є одним із найважливіших у системі аналізу фінансового стану підприємства. Під ліквідністю будь-якого активу розуміють його здатність перетворюватися на грошові кошти.

Дані такого аналізу потім використовують для економічного планування діяльності і прибутку, розробки стратегії і тактики підприємства, більш ефективного використання коштів та залучення коштів з інших джерел. Тому аналітичне дослідження основної діяльності – одна з передумов результативного функціонування підприємства, а особливо в умовах загострення політичної й економічної ситуації в країні, що вплинула на розвиток усіх галузей промисловості [46].

Оцінюючи економічну ефективність підприємства, потрібно враховувати ефективність діяльності підприємства в цілому використовуючи результативні показники (табл. 2.1.1)

Таблиця 2.1.1

**Динаміка результативних показників діяльностіПрАТ «Полонський
Хлібозавод» у 2016-2018 рр. тис. грн**

Показники	Роки			Абсолютна зміна, тис. грн.	
	2016 р.	2017 р.	2018 р.	На 2017 р.	На 2018 р.
Чистий дохід від реалізації продукції	1765,2	2114,2	1961,3	349	-152,9
Собівартість реалізованої продукції	1175,1	1324	1225,1	148,9	-98,9
Інші операційні витрати	561,6	727,3	661,6	165,7	-65,7
Податок на прибуток	7,8	11,3	5,2	3,5	-6,1
Чистий прибуток	27,8	50,6	23,8	22,8	-26,8

Результативні показники відображають стрибок у 2017 році: чистий дохід від реалізації продукції збільшився на 19%, собівартість реалізованої продукції на 12%, інші операційні витрати на 29,5%, податок на прибуток збільшився майже у 1,5 рази, а чистий прибуток виріс у 1,8 рази, що викликано зменшенням збитку та збільшенням кількості основних засобів.

Аналізуючи дані порівняльного аналізу ПрАТ “Полонський Хлібозавод” (Додаток А), можна зробити висновки, що в активі балансу більшу питому вагу займають необоротні активи, в яких, в свою чергу велику вагу мають запаси та дебіторська заборгованість. Причому питома вага необоротних активів за досліджувані періоди(2016-2018 р.) зростає.

Аналіз ліквідності балансу полягає у порівнянні статей активу, що згруповані за ознакою ліквідності тарозташовані у порядку її спадання, зі

статтями пасиву, що згруповані за ознакою строковості та розміщені в порядку збільшення термінів погашення зобов'язань.

Для визначення ліквідності балансу групи активів і пасивів зіставляють між собою, активи підприємства - залежно від ступеня ліквідності, а пасиви балансу групуються за терміновістю їхньої оплати [39].

Баланс вважається абсолютно ліквідним, якщо виконуються такі співвідношення:

$A_1 \geq P_1$ – найбільш термінові зобов'язання не повинні перевищувати наявні у підприємства грошові кошти і короткострокові фінансові вкладення;

$A_2 \geq P_2$ – короткострокові пасиви (кредити банків і позики) не повинні перевищувати активи, які можна швидко реалізувати;

$A_3 \geq P_3$ – обсяг довгострокових кредитів і позик не повинен перевищувати вартості активів, що повільно реалізуються;

$A_4 \leq P_4$ – постійні пасиви не повинні бути менші вартості необоротних активів.[43]

Розглянемо показники ліквідності та платоспроможності ПрАТ «Полонський Хлібозавод» на основі даних фінансової звітності за період 2016-2018 рр. (табл.2.1.2)

Таблиця 2.1.2

Аналіз ліквідності балансу, ПрАТ «Полонський Хлібозавод» у 2016-2018 рр. тис. грн

Ранжування активів балансу	2016р.	2017р.	2018р.	Ранжування пасивів балансу	2016р.	2017р.	2018р.
Найліквідніші активи (А1)	30,7	30,6	128,1	Найтерміновіші і зобов'язання (П1)	395,5	363,1	283,4
Швидколіквідні і активи (А2)	382,4	380,2	330,9	Короткострокові пасиви (П2)	-	-	-
Повільноліквідні	1,9	1,9	1,9	Довгострокові пасиви (П3)	-	-	-

активи (А3)							
Важколіквідні активи (А4)	2479,6	2477,3	2396,6	Постійні пасиви (П4)	2499,1	2526,9	2574,1
Баланс	2894,6	2890,0	2857,5	Баланс	2894,6	2890,0	2857,5

Для визначення ліквідності балансу підприємства необхідно зіставити розрахунки за групами активів і зобов'язань. За даними на кінець трьох досліджуваних періодів спостерігається однакова ситуація:

$$A1 < P1; A2 > P2; A3 > P3; A4 < P4;$$

Отже, як свідчить аналіз даних, баланс досліджуваного підприємства за звітний період не є абсолютно ліквідним, оскільки не виконується перше співвідношення ($A1 \geq P1$) - найліквідніші активи не покривають найтерміновіші зобов'язання[33]. Незважаючи на те, що в 2018 році найліквідніші активи значно виросли порівняно з 2016 роком, величина їх виявилась недостатньою для покриття найтерміновіших зобов'язань.

Однак, решта співвідношень, крім першого, свідчать про наявність оборотних активів у такому обсязі, який дозволяє підприємству підтримувати певну фінансову стійкість.

Проведемо розрахунки коефіцієнтів ліквідності ПрАТ «Полонський Хлібозавод» за даними досліджуваних періодів (табл. 2.1.3).

Таблиця 2.1.3

Динаміка показників ліквідності та платоспроможності, ПрАТ «Полонський Хлібозавод» у 2016-2018 рр., тис. грн

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютне відхилення за 2017 – 2016 рр.	Абсолютне відхилення за 2018 – 2017 рр.
Коеф. абсолютної ліквідності	0,07	0,08	0,45	0,01	0,37
Коеф. поточної ліквідності	1,04	1,13	1,62	0,09	0,49
Коеф. швидкої ліквідності	1,04	1,13	1,61	0,09	0,48

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Отже, порівнюючи коефіцієнти 2016-2018 рр., коефіцієнт абсолютної ліквідності у 2017 році виріс на 0,01 пункту, а у 2018р. виріс на 0,37 пункту; коефіцієнт поточної ліквідності – на 0,09 пункту, а у 2018р., на 0,49, коефіцієнт швидкої ліквідності – на 0,09 пункту, в наступному періоді на 0,48. Однак зростання коефіцієнтів абсолютної і поточної ліквідності не сприяло доведенню їхнього рівня до нормативного (оптимального) значення. Лише коефіцієнт швидкої ліквідності протягом досліджуваного періоду відповідає нормативному рівню.

Підсумовуючи сказане, можна прийти до висновку, що протягом досліджуваного періоду, з невеликим застереженням, баланс є неліквідним. Це пояснюється тим, що величина оборотних активів недостатня порівняно з короткостроковими пасивами.

Висновки на основі значення відносних показників ліквідності щодо реального стану підприємства більш песимістичні порівняно з абсолютними величинами ліквідності. Проте показники все ж демонструють поступовий ріст в бік норми коефіцієнтів. Все це явно може бути обумовлено незадовільною структурою балансу.

2.2. Аналіз обсягута структури капіталу підприємства

Основу фінансового потенціалу підприємства становить його власний капітал. Він показує лише облікову, а не ринкову вартість прав власників підприємства, оскільки залежить від застосованих методів оцінки активів та зобов'язань підприємства. Тому збереження власного капіталу є одним із основних показників якості фінансового управління підприємством та підґрунтям для аналізу його кредитоспроможності.

Кожне підприємство має у своєму розпорядженні власні кошти, якими воно управляє під час господарювання. Показниками, що дають загальну характеристику діяльності будь-якого приватного акціонерного товариства є його ліквідність та платоспроможність. Дані показники завжди прагнуть оцінити як потенційні кредитори, так і наявні. Метою розрахунку показників є визначення майнового та фінансово стану підприємства, результатів його діяльності за попередні періоди, а також вони дають змогу оцінити можливості для подальшого розвитку.

Функціонування ПрАТ «Полонський Хлібозавод» супроводжується безперервним кругообігом коштів, який здійснюється у вигляді витрат і одержання прибутків та їхнього використання (табл. 2.1.1).

Таблиця 2.1.1

**Формування валового прибутку ПрАТ «Полонський Хлібозавод»
за 2016-2018 рр, тис.грн**

Показник	Роки			Абсолютний приріст, тис. грн.		Абсолютна зміна%	
	2016	2017	2018	2017р	2018р	2017р	2018р
Чистий дохід від реалізації продукції	1765,2	2114,2	1961,3	349	-152,9	21,4	-8,5
Собіварість реалізованої продукції	1175,1	1324	1225,1	148,9	-98,9	12,6	-5,2
Валовий прибуток	42,1	50,6	34,1	8,5	-16,5	20,1	32,6

Згідно даних таблиці видно, що найбільший обсяг доходу від реалізації продукції за досліджуваній період був у 2017 році, він становив 2114,2 тис. грн., а у 2018 році став 1961,3 тис. грн, що на 349 тис. грн. менше ніж у 2017 році або -21,3%. Найменший обсяг доходу спостерігається у 2016 році, що становить 1765,2 тис. грн.. Це свідчить про те, що підприємство у своїй діяльності, на даний момент, зменшує обсяг собівартості структури валового прибутку, що

носить позитивний характер. Тобто, для ПрАТ «Полонський Хлібозавод» є характерним прямий зв'язок між обсягом доходу та собівартість продукції.

Джерелами формування активів підприємства є власні та позикові кошти. В момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками (учасниками), і представляє собою вартість майна підприємства.

Здійснюючи підприємницьку діяльність, підприємство також використовує залучені кошти, в результаті чого виникають борги. Боргові зобов'язання підтверджують права і вимоги кредиторів щодо активів підприємства і мають вищий пріоритет порівняно з вимогами власників.

Дослідження структури власного капіталу показало, що його елементи набувають специфічних особливостей залежно від організаційно-правового статусу конкретного підприємства. Ці особливості зумовлені насамперед нормами законодавства, якими встановлено організаційно-правові форми підприємств, та вимогами щодо порядку формування таруху їх власного капіталу.

Позичковий капітал підприємства – це кошти, залучені для фінансування діяльності підприємства на принципах строковості, повернення та платності. До нього входять короткострокові й довгострокові зобов'язання та кредиторська заборгованість. [32].

Співвідношення між власним і залученим капіталом – один із важливих фінансових показників діяльності підприємств. Його вагомість полягає у тому, що підприємство може досягти значних результатів при використанні різних складових капіталу. [25]

Застосування комбінованих джерел формування капіталу значно підвищує результативність діяльності підприємства (табл.2.2.2). Основними джерелами інформації для аналізу власного капіталу є фінансова звітність підприємства (Додаток А).

Таблиця 2.2.2

Власний капітал	2499,1	2526,9	2574,1	27,8	47,2	1,1	1,7
Додатковий капітал	172,2	172,2	172,2	0	0	-	-
Резервний капітал	28,1	28,1	28,1	0	0	-	-
Нерозподілений прибуток	-498,3	-470,5	-423,3	27,8	47,2	1,1	1,7
Неоплачений капітал	0	0	0	0	0	-	-
Поточні зобов'язання	395,5	363,1	283,4	-32,4	-79,7	-8,2	-21,9
Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги	354	321,8	230	-32,2	-91,8	-9,1	-28,5
- розрахунками з бюджетом	20,7	22,3	29,5	1,6	7,2	7,7	32,9
- зі страхування	0	2,5	3,1	2,5	0,6	-	24
- з оплати праці	0	6,8	11,5	6,8	4,7	-	69,1
Інші поточні зобов'язання	20,8	9,7	9,3	-11,1	-0,4	-53,4	-4,1

Обсяг власного капіталу збільшився у 2017 році на 1,1%, а у 2018 році - на 1,7% за рахунок зменшення частки Нерозподіленого прибутку (непокритого збитку). Це свідчить про незначне збільшення фінансової стійкості та зниження ризику банкрутства.

Обсягпоточних зобов'язань в структурі капіталу, зменшився з 354 тис. грн. до 230 тис.грн., що склало у 2017 р. – 9,1% та у 2018р. – 32,9 %. Поточна кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги у 2018 р. знизилась на 28,5%, за розрахунками з бюджетом навпаки збільшилась на 32,9%, з оплати праці – на 69,1%.

Висновок: аналіз обсягу та структури капіталу підприємства показав, що частка власного капіталу більша над позиковим капіталом, що свідчить про фінансову незалежність ПрАТ «Полонський Хлібо завод», готовність залучення кредитних коштів, адже кредитори (постачальники сировини і матеріалів, банки, що надають короткострокові позички) віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу.

2.3. Оцінка кредитоспроможності підприємства

Кредитоспроможність підприємства визначається показниками, що характеризують його дисципліну при розрахунках за раніше отриманими кредитами, його поточне фінансове становище, спроможність у разі необхідності мобілізувати кошти з різних джерел, забезпечити оперативну трансформацію активів у грошові кошти. Перш ніж планувати залучення капіталу шляхом одержання банківської позички, слід оцінити можливості отримання кредиту [21].

З метою оцінки кількісних критеріїв проводиться аналіз поточного та перспективного фінансового стану підприємства. Головне завдання - прогнозування майбутньої платоспроможності підприємства. Для цього аналізуються всі можливі фактори, які можуть вплинути на платоспроможність.

На практиці найчастіше використовуються комплексна оцінка на основі розрахунку окремих фінансових показників [9]. Завдяки аналізу робиться висновок про здатність підприємства обслуговувати свої борги. Перш за все потрібно проаналізувати поточну фінансову стійкість підприємства ПрАТ «Полонський Хлібо завод» за 2016-2018 рр. (табл. 2.3.1)

Таблиця 2.3.1

**Оцінка поточної фінансової стійкості ПрАТ «Полонський
Хлібозавод» у 2016-2018 рр.,**

Показники	2016 р.	2017 р.	2018 р.
Запаси	1,9	1,9	1,9
Власний оборотний капітал	19,5	49,6	177,5
"Нормальні" джерела фінансування:	373,5	371,4	407,5
Власний оборотний капітал	19,5	49,6	177,5
Розрахунки з кредиторамі за товари, роботи, послуги	354	321,8	230
Тип фінансової стійкості	Нормальна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість	Нормальна фінансова стійкість

За даними аналізу тип поточної фінансової стійкості у підприємства нормальна стійкість фінансового стану, гарантується платоспроможність підприємства і виконується умова: "Нормальні" джерела фінансування більші від запасів, тобто запаси покриваються за рахунок власного оборотного капіталу та інших джерел фінансування. Це свідчить про ефективну політику залучення та використання позикових коштів, оскільки виробничі потреби підприємства в повному обсязі забезпечені різноманітними нормальними джерелами фінансування, строк погашення яких не настав.

Потрібно врахувати, що фінансування за рахунок власного капіталу не призводить до виникнення зобов'язань, а за рахунок позичкового капіталу

спричинює фінансові зобов'язання підприємства. Водночас треба мати на увазі, що за всі зовнішні фінансові ресурси підприємства потрібно платити відсотки. Тому ці ресурси є предметом особливої уваги менеджерів підприємства. (табл. 2.3.2)

Таблиця 2.3.2

**Динаміка показників фінансової стійкості ПрАТ «Полонський Хлібозавод»
у 2016-2018 рр., тис. грн**

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Абсолютна зміна	
				2017 р.	2018 р.
Коефіцієнт заборгованості	0,15	0,14	0,11	-0,01	-0,03
Коефіцієнт незалежності (автономії)	0,8	0,8	0,9	0	0,1
Коефіцієнт фінансової залежності	0,16	0,14	0,11	-0,01	-0,03
Коефіцієнт покриття боргу	6,32	6,96	9,08	0,64	2,12

Коефіцієнти є відносно стабільними, адже різких стрибків не спостерігається. Коефіцієнт заборгованості відображає незначну частку залучених коштів у діяльності підприємства - велика частина активів підприємства фінансується за рахунок власних коштів, при цьому слід зауважити, що коефіцієнт майже в 5 разів нижчий оптимального, тому для підвищення рівня діяльності підприємству слід залучати додаткові кошти.

Коефіцієнт незалежності (автономії) є вищий від оптимального, а це означає що підприємство може профінансувати 80% активів за рахунок

власного капіталу у 2016р. та 2017 р., а у 2018 році – 90%. Цей показник важливий як для власників, так і для кредиторів компанії для оцінки рівню ризиків і стійкості компанії в середньостроковій перспективі, за цим критерієм позичальник є кредитоспроможним. Значення показника фінансової автономії вище 0,5 говорить про те, що компанія використовує не весь свій потенціал.

Коефіцієнт фінансової залежності - цей коефіцієнт показує скільки одиниць сукупних джерел припадає на одиницю власного капіталу, вважається нормою при інтервалі 0,1-2. Спадання цього показника означає зменшення частки позикових коштів у фінансуванні підприємства. На прикладі досліджуваного підприємства слід зазначити, що рівень фінансового ризику мінімальний.

Коефіцієнт покриття боргу має значення в 3 рази вище від норми і зростає, це свідчить про значний запас ресурсів для залучення позикових коштів, при чому веде до підвищення довіри до підприємства. Так як для кредиторів принцип очевидний: чим вищий показник - тим краще. Однак з точки зору власників і менеджменту показник вище нормативного значення є ознакою неефективної структури активів. Значення показника поточної ліквідності вище в 3 рази говорить про залучення зайвих оборотних активів. Це веде до зниження показників ефективності використання активів.

Оцінюючи кредитоспроможність, потрібно провести як кількісний, так і якісний аналіз, тому беруть до уваги не тільки фінансовий результат, зафіксований на звітну дату в фінансових документах, а й всю схему діяльності компанії в динаміці, щоб дізнатися її реальних контрагентів, умови роботи з ними, правові аспекти діяльності, вірно оцінити внутрішню і зовнішню середовище. Потрібно оцінити реальну рентабельність, так як вона дозволить банку прогнозувати достатність джерел фінансування для погашення боргу. (табл. 2.3.3)

Таблиця 2.3.3

**Динаміка рентабельності ПрАТ «Полонський Хлібозавод» у 2016-2018
рр. тис. грн**

Показники	2016 р.	2017 р.	Абсолютна зміна 2017 р. (%)
Рентабельність діяльності	1,57	2,39	0,82
Рентабельність активів	0,96	1,76	0,80
Рентабельність оборотних активів	6,72	11,58	4,87
Рентабельність необоротних активів	1,12	2,08	0,95

Продовження таблиці 2.3.3

Рентабельність власного капіталу	1,11	1,98	0,88
Рентабельність позикового капіталу	9,39	19,15	9,76
Економічна рентабельність	1,23	2,15	0,92

Проаналізувавши показники рентабельності підприємства варто зазначити, що всі аналізовані показники за досліджувані періоди (2016-2018рр.) мають позитивний вектор в бік збільшення, що свідчить про фінансову ефективність підприємства.

Рентабельність діяльності зросла майже у 2 рази, це свідчить про збільшення обсягу капіталу та виробництва.

Рентабельність активів та оборотних активів збільшилась у 2 рази, факторами такого підвищення є оптимізація структури оборотних активів, і підвищення суми чистого прибутку, що свідчить про зріст попиту на продукцію підприємства.

За рахунок підвищення чистого прибутку рентабельність необоротних активів також показує значне зростання порівняно з попереднім періодом.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу характеризує рівень прибутковості власного капіталу. Тенденція стабільного зростання коефіцієнта рентабельності власного капіталу означає підвищення здатності компанії генерувати прибуток власникам. Також це означає, що компанія використовує кредитний капітал в доповнення власного як джерело фінансування. Динаміка такого важливого показника, як рентабельність позикового капіталу, має позитивну динаміку за рахунок зростання прибутку і зменшення короткострокових зобов'язань, що свідчить про ефективне управління кредитними коштами.

Важливими факторами, які забезпечують зростання прибутку та рентабельності підприємства є підвищення продуктивності праці, раціональне використання матеріальних ресурсів. Якомога повніше врахування цих факторів сприятиме підвищенню ефективності підприємства.

Таким чином підприємство має нормальну фінансову стійкість, це означає, що підтримується поточна платоспроможність. Управлінський персонал підприємства вміє раціонально використовувати позикові кошти, а також керує виробничо-фінансовою діяльністю підприємства, що вона характеризується високою ефективністю. Основний показник економічної ефективності підприємства – рентабельність, коливається на високому рівні, що вказує на інвестиційну привабливість. Джерелом фінансування запасів підприємства є власні оборотні кошти та довгострокові зобов'язання.

РОЗДІЛ 3

ОСНОВНІ НАПРЯМКИ ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КРЕДИТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА ПрАТ «ПОЛОНСЬКИЙ ХЛІБОЗАВОД»

Вищою формою стійкості підприємства є його здатність розвиватися в умовах нестабільного внутрішнього і зовнішнього середовища. Для цього підприємство повинно володіти гнучкою структурою фінансових ресурсів і за необхідністю мати можливість до залучення позикових коштів, тобто бути кредитоспроможним

Фактори ризику стосовно фінансово-господарського стану ПрАТ «Полонський Хлібозавод»:

- ризик отримати збитки через зростання світових цін на продовольче зерно та борошно а також зростання ціни на цукор, сіль, дріжджі, транспортні перевезення, газ, електроенергію. Заходи: Товариство зменшить ризик нерентабельності шляхом концентрації зусиль на продаж високорентабельної якісної продукції і продукції тривалого зберігання, збільшення частки нерегульованих сортів хлібів в структурі продаж;

- ризик зростаючої конкуренції на ринку збуту продукції ПрАТ «Полонський Хлібозавод». Заходи: виведення на ринок нових видів

продукції, проведення маркетингових досліджень і постійний моніторинг ринку, облік особливостей попиту ринку і наявності конкурентів, удосконалення якості виготовленої продукції, просування іміджу емітента в електронних ЗМІ, інформаційному середовищі;

- ризик ступеню зносу окремих основних фондів. Заходи: залучення інвестицій в основне технологічне обладнання (печі для хлібопекарного виробництва та кондитерське обладнання, пакувальне обладнання для хлібобулочних виробів), впровадження підприємством енергозберігаючих технологій.

Політичні та макроекономічні ризики ПрАТ «Полонський Хлібозавод»:

- ризик погіршення загальної економічної ситуації в Україні та ризик зміни валютного курсу. Заходи: регулярне відслідковування підприємством макроекономічних показників, підготовка аналітичних звітів, у разі необхідності розробка механізмів реагування на зміни макроекономічної ситуації та валютного курсу.

Основні тенденції галузі:

- У 2019 році виробники були зосереджені на скороченні витрат, закриття збиткових підрозділів, оптимізації логістики, введення енергозберігаючого обладнання та технологій.

- Виробники постійно оновлюють асортимент та виводять на ринок нові види продукції.

- Конкуренти збільшують власне виробництво здоби.

Основні конкуренти в – це виробники хлібобулочних виробів. Найбільші із них: ПАТТ «Поділля Хліб, Споживче товариство «Домашній хліб»(м.Красилів), ПП Мельник (м.Полонне).

Конкурентна позиція товариства – це виведення на ринок нових видів продукції, проведення маркетингових досліджень і постійний моніторинг ринку, облік особливостей попиту ринку і наявності конкурентів, удосконалення якості виготовленої продукції, просування іміджу

підприємства в електронних ЗМІ, інформаційному середовищі. Протягом звітнього періоду постійно тривала робота з оптимізації логістики на підприємстві.

Запроваджена система контролю та обліку роботи вантажників на цехах №1,2. Змінена система оплати (мотивації) вантажників та проведена оптимізація їх кількості.

Запроваджено систему електронної черги на цехах. Розроблено та впроваджується Інтервальне планування, що дозволяє оптимізувати виробничі процеси.

Маркетингова політика ПрАТ «Полонський Хлібозавод» у 2019 р. була спрямована на активний розвиток нових напрямків в асортименті хлібобулочних виробів та продукції довготривалого зберігання.

Найбільш складним питанням, від вирішення якого в значній мірі залежить ефективність роботи підприємства, є забезпечення природним газом та електричною енергією, ціни на які визначають виробничу потужність підприємства, оскільки вони значною мірою впливають на собівартість продукції. На роботу ПрАТ «Полонський Хлібозавод» негативно впливають різкі коливання цін на природний газ та електроенергію.

Проведемо STEP - аналіз досліджуваного підприємства ПрАТ «Полонський Хлібозавод», для чого проаналізуємо вплив чотирьох факторів на діяльністьПрАТ «Полонський Хлібозавод», зокрема: економічних, політичних, технологічних та соціальних.(табл.3.1)

Таблиця 3.1

STEP - аналіз ПрАТ «Полонський Хлібозавод»

Група факторів	Фактор	Вплив на діяльність підприємства	Можливі заходи щодо зменшення/уникнення впливу
1	2	3	4
1.Економічні	Загроза інфляції, грошової емісії	Знецінення грошових накопичень підприємства	Проведення фінансових операцій зберігаючих купівельну спроможність грошових коштів

1.1.Девальвація національної грошової валюти	Труднощі з отриманням довгострокових кредитів для розвитку бізнесу	Скорочення меж бізнесу з віддаленими результатами віддачі	Розробка короткострокових проектів
--	--	---	------------------------------------

Продовження таблиці 3.1

1.2.Зменшення виробництва	Подорожчання ресурсів. Банкротство постачальників та споживачів	Стимулювання постачання в кредит	Мотивація попередньої оплати споживачами
1.3.Збільшення безробіття	Здешевлення робочої сили, вивільнення працівників	Формування раціональної кадрової структури	Мотивація кваліфікованого персоналу
2.Політичні	Зміна керівництва на державному рівні	Розрив партнерських відносин з країнами – партнерами	Страхування від політичних ризиків
2.1.Зниження стабільності в суспільстві	Збільшення ймовірності соціальних потрясінь	Зміна законодавства	Використання інших напрямів діяльності
2.2.Прояв в органах державної влади лобі від політичних партій	Вплив політичного лобі на конкуренцію	Посилення конкуренції	Ціновий демпінг
3.Технологічні	Впровадження досягнень науки у виробництво	Поява нових технологій	Додаткові інвестиції у новітні розробки
3.1.Автоматизація	Скорочення витрат на виробництво	Конкуренція за ціною продукції	Впровадження новітніх технологій
3.2.Комп'ютеризація	Удосконалення виробництва	Конкуренція за якістю послуг	Використання сучасних ІТ технологій
4.Соціальні	Збільшення мобільності населення	Збільшення плинності персоналу	Удосконалення системи стимулювання праці
4.1.Зниження реальних доходів населення	Зниження купівельної спроможності населення	Зменшення обсягів реалізації	Розширення продуктової лінійки
4.2.Зниження рівня освіти	Зниження трудової дисципліни та виникнення конфліктів	Проблеми кваліфікації персоналу при освоєнні нових	Перекваліфікація кадрів

*Джерело: власна розробка

Вплив економічних зовнішніх факторів на діяльність досліджуваного підприємства може проявитись у формі інфляції, зменшення виробництва, збільшення рівня безробіття, що може позначитись на знеціненні грошових накопичень ПрАТ «Полонський Хлібозавод», скорочення бізнесу з довгостроковою віддачою, вимушеному постачанню продукції в кредит.

В даному випадку можливими заходами щодо нейтралізації впливу економічного фактору на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібозавод» може бути проведення фінансових операцій зберігаючи купівельну спроможність грошових коштів(інвестиції у виробництво), розробка короткострокових проектів, стимуляція попередньої оплати споживачами(акції, дисконтні знижки, бонуси).

Політичний фактор може вплинути на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібозавод» як зміна керівництва як на державному так і на місцевому рівнях, політичне лобювання конкурентів що, відповідно, змусить розірвати партнерські відносини з іншими регіонами(наприклад, з Одеською областю), зміна законодавчих актів вплине на регулювання господарської діяльності, посилять конкуренцію. Можливими заходами щодо зменшення впливу політичного фактору може бути страхування від політичних ризиків, переорієнтація на інші види діяльності, ціновий демпінг щодо конкурентів.

Вплив технологічного фактору на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібозавод» може бути зумовлено появою нових технологій, які зумовлять підвищення якості продукції та зменшення витрат на виробництво. Можливим заходами щодо зменшення впливу технологічного фактору на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібозавод» може бути інвестування у новітні технології.

Соціальний фактор може проявитися у збільшенні мобільності населення, що в свою чергу вплине на плинність кадрів на підприємстві, зниження купівельної спроможності зумовить зменшення обсягів реалізації, зниження трудової дисципліни вплине на кваліфікацію персоналу при освоєнні нового обладнання. Можливими заходами щодо нейтралізації соціального фактору на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібозавод» може бути удосконалення системи стимулювання персоналу, перекваліфікація кадрів та розширення продуктової лінійки.

ПрАТ «Полонський Хлібозавод» проведений великий обсяг робіт спрямованих на впровадження енергозберігаючих заходів, підвищення технічного рівня, культури виробництва, якості продукції та покращення умов праці .

Виробничий цех №1

- Завершено встановлення циклотермічної печі «Pavallier B.V.P.S.F» та реконструкцію заварної дільниці, що дало змогу розпочати випуск хліба «Оksamитового»
- Завершено перенос лінії №7 з встановленням тісто приготування періодичної дії.
- Завершено модернізацію тісто приготування лінії №3 з впровадженням системи інтенсивного замішування тіста
- Завершено модернізацію дільниці по випуску напівфабрикатів та листових виробів із встановленням 3-х додаткових ліній Rondo
- Встановлено автомати по упаковці дрібно штучних виробів, що дало змогу розширити асортимент упакованої продукції на лінії Rondo

Виробничий цех №2

- Розпочато реконструкцію лінії №8 для випуску тостових хлібів в асортименті

Згідно з планом стратегічного розвитку ПрАТ «Полонський Хлібозавод» на 2019 рік буде проводитись робота в таких напрямках:

подальше проведення експериментальних робіт для вивчення можливості використання поліпшувачів та інших інгредієнтів з метою:

- збереження свіжості хліба;
- збільшення об'єму виробів;
- поліпшення структури випечених напівфабрикатів для кондитерських виробів;
- використання для приготування пшеничного тіста концентрованих молочнокислих заквасок з біфідобактеріями;
- розробка нових видів хліба та дрібноштучних булочних виробів
- поліпшення якості сушок полонських;
- розробка продукції для здорового харчування (хліб, булочні вироби, сухарі, печиво).

Впровадження маркетингових заходів у 2019 році передбачає: утримання позицій ПрАТ «Полонський Хлібозавод» на ринку хлібобулочних виробів м.Полонне, збільшення продаж нарізаної продукції половинок (батон, хліб селянський, пшеничний традиційний, український, хліб на хмелю, хліб білоруський), виробництво нових видів продукції, Визначивши перелік факторів та їх вплив на діяльність досліджуваного підприємства оцінимо значимість кожного фактору для ПрАТ «Полонський Хлібозавод» шляхом присвоєння йому певного значення від одиниці до нуля в загальній сумі -1.

Надамо оцінку ступеня впливу кожного фактору на стратегію досліджуваного підприємства по 5 бальній шкалі: 5-максимальний вплив, 1 – відсутність впливу (табл. 3.2).

Таблиця 3.2

**Розрахунок впливу зовнішніх стратегічних факторів на ПрАТ
«Полонський Хлібозавод»**

Фактори	Вага	Оцінка	Зважена оцінка
Економічні	0,3	3	0,9
Політичні	0,2	2	0,4

Технологічні	0,4	3	1,2
Соціальні	0,1	1	0,1
Разом	1,0	-	2,6

*Джерело: власна розробка

З отриманих даних найбільший вплив на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод» мають технологічні та економічні фактори. В той же час, отримана середньозважена оцінка 2,6 показує що реакція підприємства на стратегічні фактори зовнішнього середовища перебуває на середньому рівні. Найбільший вплив на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод» мають такі зовнішні фактори: рівень цін на продукцію, ціни на природний газ та електроенергію.

Наступним етапом є аналіз впливу факторів внутрішнього середовища на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод» (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

Розрахунок впливу факторів внутрішнього середовища на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод»

Фактори	Вплив фактору	Вага	Оцінка	Зважена оцінка
1.Постачальники	Даний фактор має слабкий вплив, так як підприємство має довгострокові контракти	0,2	2	0,4
2.Конкуренти	Основними конкурентами є ПАТ «Поділля Хліб», СТ «Домашній Хліб», ПП Мельник. Вплив даного фактору є значним	0,5	5	2,5
3.Персонал	Висока плинність персоналу та низька кваліфікація суттєво впливає на імідж підприємства	0,6	5	3,0
4.Керівництво	ПрАТ «Полонський Хлібо завод» є приватною власністю тому, керівництво зацікавлене у отриманні максимуму прибутку та розширенні частки ринку	0,2	3	0,6
Разом	-	1	-	6,5

*Джерело: власна розробка

Як бачимо з отриманих даних в таблиці 3.3, з внутрішніх факторів найбільший вплив на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод» має персонал та конкуренти, загальна середньозважена оцінка впливу факторів внутрішнього середовища складає 6,5, що вказує на значний вплив внутрішніх факторів на діяльність досліджуваного підприємства.

Проведемо SWOT аналіз ПрАТ «Полонський Хлібо завод» (табл. 3.4)

Таблиця 3.4

SWOT аналіз ПрАТ «Полонський Хлібо завод»

Сильні сторони:	Ринкові можливості:
<ul style="list-style-type: none"> - високий рівень кваліфікації співробітників; - висока якість продукції; - стабільна торгова мережа; - довгострокові контракти з постачальниками 	<ul style="list-style-type: none"> - вихід ринок Вінницької області; - через нестабільність економічної ситуації банкрутство деякого числа конкурентів; - розширення ринку збуту за рахунок відкриття власної торгової мережі
Слабкі сторони:	Ринкові загрози:
<ul style="list-style-type: none"> - низька зацікавленість рядових співробітників у розвитку підприємства; - високий ступінь зносу обладнання; - менш гнучка цінова політика ніж у конкурентів; 	<ul style="list-style-type: none"> - економіко-політична нестабільність на національному ринку; - зниження доходів населення; - нестабільність валютного курсу; - неврожай

Проблеми, які впливають на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод», це проблеми, пов'язані із внутрішньою політикою держави: збільшення цін на енергоносії, поглиблення платіжної кризи в Україні, нестабільність валютного курсу, зростання цін на сировину, коливання купівельної спроможності населення при нестабільній фінансовій ситуації у державі, сезонність попиту та виробництва, велика конкуренція на ринку сировини та збуту. Послаблення ролі держави у розвитку харчової промисловості, порушення цінової політики, нерозвиненість ринкових відносин в сфері виробництва мають значний негативний вплив на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод». Також істотними проблемами, що впливають на діяльність є зміни в податковому законодавстві. Ступінь залежності від законодавчих або економічних обмежень доволі значна.

Певний вплив на діяльність мають ПрАТ «Полонський Хлібо завод» фінансово-економічні, виробничо-технологічні та соціальні фактори. До головних комерційних ризиків на внутрішніх ринках слід віднести: конкуренцію, діяльність законодавчих та виконавчих органів влади.

До головних проблем, які впливають на діяльність ПрАТ «Полонський Хлібо завод» на зовнішніх ринках слід віднести: високу конкуренцію; цінову нестабільність; зміни законодавства (введення нових правил, зміни функціонування дозвільної системи, тарифне та податкове законодавство); погодні умови; антидемпінги.

Для вдосконалення управління кредитоспроможністю ПрАТ «Полонський Хлібо завод» необхідно впровадити наступні заходи.

1. Залучення зовнішніх консультантів. Погляд зі сторони на фінансову та господарську діяльність може бути більш об'єктивним і незалежним. Залучення зовнішніх консультантів завжди дає величезний зовнішній імпульс розвитку бізнесу. Адже керівництво, і зокрема, працівники ПрАТ «Полонський Хлібо завод» не завжди об'єктивно можуть оцінити ситуацію, визначити ризики, виявити резерви підвищення ефективності власного капіталу. Але, при цьому, постає питання ефективності оцінки роботи зовнішнього консультанта, тому консультант окрім оговореної в контракті суми гонорару, має отримати і відсотки від додаткових надходжень на досліджуване підприємство, це стосується, наприклад, ризик-менеджера, який запропонує напрями збільшення прибутку ПрАТ «Полонський Хлібо завод», і при цьому, запропонує шляхи уникнення впливів як зовнішніх так і внутрішніх ризиків.

2. Оптимізація витрат на рекламу. ПрАТ «Полонський Хлібо завод» витрачає на рекламу в середньому 2% від суми витрат на збут, у 2018 році витрати на рекламу склали 125 тис.грн, зокрема, це була реклама в періодичних виданнях, зокрема у районній газеті. Зменшення витрат на рекламу не приведе до значних вартісних втрат тільки в тому випадку, коли

ПрАТ «Полонський Хлібо завод» знайде інші, більш дешеві, і умовно безкоштовні методи та види реклами. Відсутність достатнього обсягу коштів на рекламу має бути замінено кмітливістю, ініціативністю, нестандартними креативними пропозиціями та творчою роботою всього колективу ПрАТ «Полонський Хлібо завод» направленої на поліпшення та стабілізацію фінансового стану підприємства. Не можна відмовлятися від реклами яка є найбільш ефективною, навпаки, витрати треба направити на розвиток даних ефективних інструментів. Обов'язковою є розміщення реклами в Інтернет-ресурсах, адже нині Інтернет є найбільш успішним і досить дешевим місцем ефективної реклами.

3. Для стимулювання діяльності персоналу необхідно максимально активізувати і інтенсивно використовувати інтелектуальний і творчий потенціал персоналу ПрАТ «Полонський Хлібо завод», мотивувати креативність, раціоналізаторство на всіх рівнях досліджуваного підприємства.

4. Досліджуваному підприємству необхідно вдосконалити власний сайт. ПрАТ «Полонський Хлібо завод» має корпоративний сайт підприємства, але на ньому окрім інформації для акціонерів (звітність та повідомлення), телефон підприємства та електронна адреса. На даний час вдосконалення власного сайту для підприємства є необхідним заходом.

ПрАТ «Полонський Хлібо завод» необхідно вдосконалити корпоративний сайт, на якому буде вказано асортимент продукції, його ціни і умови доставки. Як правило, створення сайту виконується в ексклюзивному дизайні, відповідному сфері діяльності ПрАТ «Полонський Хлібо завод». Такий ресурс повинен інформувати відвідувачів про товари або послуги, а також їх ціни та умови оплати.

Грамотно створений сайт буде максимально ефективно виконувати всі завдання з інформування потенційних клієнтів про головний напрям діяльності нашого підприємства, при цьому буде залучати їх до

безпосереднього контакту. Досить ефективним вважається саме створення сайту-візитки, в деякому розумінні це економічний і вигідний спосіб заявити про себе.

Сайт - це візитна картка ПрАТ «Полонський Хлібозавод». Практично всі сучасні компанії мають власні web-сайти. Сайт свідчить про процвітання і солідність підприємства.

Переваги web-сайту:

- сайт доступний для відвідувачів цілодобово - зручність отримання інформації клієнтам;
- інформування відвідувачів сайту істотно дешевше розсилки паперової кореспонденції.

Як правило сайт повинен містити близько 5-10 сторінок, які будуть відображати візитну картку ПрАТ «Полонський Хлібозавод».

Головна сторінка сайту повинна містити графічну частину, навігаційне меню сайту, а також відповідні віконця для того, щоб відвідувач сайту з першої сторінки міг отримати ввідну інформацію про ПрАТ «Полонський Хлібозавод», а також ознайомитися з останніми новинами підприємства.

Тематична область першої сторінки повинна ділитися на наступні розділи:

- вступна стаття про ПрАТ «Полонський Хлібозавод» з посиланням «більше», направленою на розділ «Про підприємство»;
- новини - містить 3 останні новини (анонси) в форматі: дата, заголовок, короткий зміст;
- коротка контактна інформація - телефон і e-mail підприємства;
- у верхній частині сторінки відображаються полегшена навігаційна панель, яка забезпечує перехід до основних пунктів меню сайту (Про підприємство, новини, продукція, доставка, оплата);
- поле пошуку - призначене для виконання повнотекстового пошуку по сайту;

- поле вибору мови – українська\російська \ англійська;
- лічильники і посилання на сторінку обміну посиланнями.

Структурована інформація сайту дає змогу партнерам і клієнтам отримати повне уявлення про підприємство і його діяльність.

Споживач одержує з рекламних банерів сайту і комерційних та ділових видань багато корисних Web-адрес, з яких можна дізнатися ціни, замовити товари.

Такий спосіб передачі повідомлень потенційним клієнтам ефективніший за звичайні засоби комунікації: пошту, телефон, факс. За допомогою таких обов'язкових елементів, як інтерфейс або навігація, клієнт може самостійно вибрати необхідну для вивчення інформацію. Сайт буде доповненням до рекламної компанії ПрАТ «Полонський Хлібозавод», забезпечуючи можливість зворотного зв'язку й інтерактивної роботи з даними підприємства.

Зі створенням сайту уПрАТ «Полонський Хлібозавод» з'являється можливість знаходити нових клієнтів і партнерів через Інтернет. Більшість потенційних клієнтів при виникненні необхідності пошуку потрібної їм продукції або послуг звертаються до мережі Інтернет.

Потенційний партнер, зацікавлений у товарах даного ринкового сегменту обов'язково відвідає сайт ПрАТ «Полонський Хлібозавод», але якщо досліджуване підприємство не вдосконалить свого сайту в мережі, його там не зможуть знайти і швидше за все потраплять на сайт конкурента.

5. Кредитна політика ПрАТ «Полонський Хлібозавод». Не зважаючи на те що дебіторська заборгованість за аналізований період зменшилась на 38,8 тис.грн., частка даного активу у оборотному капіталі досить значна, більше 83,0%% у 2018 році. В умовах високої інфляції та нестабільного фінансового стану необхідно мати продуману кредитну політику і контролювати дебіторську заборгованість. В зв'язку зі значним обсягом дебіторської заборгованості існує ризик неплатежів за

зобов'язаннями, що істотно впливає на фінансовий стан ПрАТ «Полонський Хлібо завод». Правильна кредитна політика дозволить поліпшити використання капіталу і оцінити ризики, які прийняло на себе підприємство. При укладенні контрактів з клієнтами на надання послуг ПрАТ «Полонський Хлібо завод» необхідно визначитися чи надавати відстрочку платежу, строк відстрочки платежу, а також розмір наданої знижки.

Для цього необхідно використовувати наступні заходи:

1) Перевірка кредитоспроможності клієнта, яка може включати купівельну і платіжну історію клієнта. Так, платіжна історія може бути отримана як формальними так і неформальними засобами, наприклад, через неформальні контакти з банками чи партнерами клієнта. Також, кредитна історія клієнта може бути оцінена на основі своєчасності розрахунків між клієнтом та досліджуваним підприємством.

2) Вибір кредитної політики. Для вибору оптимальної кредитної політики, досліджуване підприємство має порівняти потенційні вигоди від збільшення обсягу послуг до вартості надання додаткових кредитів, а також з ризиками можливої несплати. Також, необхідно розробити і запропонувати клієнтам програму пільг і знижок за передоплату, оплату готівкою і своєчасне погашення дебіторської заборгованості.

3) Контроль заборгованості клієнта. Основними заходами контролю є ретельні перевірки клієнтів на стадії укладення контрактів, аналіз їх фінансового стану протягом строку дії контракту (особливо якщо контракт укладено на довгий термін), і своєчасне оповіщення юридичної служби про необхідність стягнення боргу. Серед добровільних способів погашення боргу можна виділити фіксацію розміру боргу в контракті з боржником і складання графіку погашення заборгованості.

Як правило, планомірна робота з боржниками дає змогу не допустити виникнення безнадійної заборгованості, що істотно підвищує рейтинг досліджуваного підприємства.

У випадку, якщо послуги надаються з відстрочкою платежу, необхідно в контракті обумовити забезпечення, яке може виникнути при заборгованості. Національне законодавство передбачає такі види забезпечення, зокрема: неустойка (штраф, пеня), застава або гарантія.

Крім того, важливим механізмом погашення боргу та покращення фінансового стану підприємства є надсилання юридичною службою ПрАТ «Полонський Хлібозавод» претензій та вимог до боржника щодо виплати дебіторської заборгованості з метою досудового врегулювання спору.

Ще одним доповненням у плані гарантії повернення боргу може бути страхування фінансових або комерційних ризиків. Одним з недоліків даного заходу є досить високий страховий платіж (5-15% від страхової суми), але, якщо страхова компанія згодилась застрахувати даний ризик, то це означає, що клієнт пройшов ретельну перевірку на платоспроможність.

Наразі стало можливим рефінансування дебіторської заборгованості, що в умовах постійних затримок платежів для ПрАТ «Полонський Хлібозавод» є надійним способом отримання грошових коштів. Основними такими формами на сьогодні є факторинг, облік векселів і форфейтинг.

Так, факторинг – це інструмент прискорення надходження платежів, і відповідно, збільшення обсягу оборотних коштів.

Облік векселів виданих покупцями послуг – це фінансова операція по їх продажу банку за певною (нижчою) ціною, яка встановлюється в залежності від номіналу векселя, строку погашення та облікової ставки банку.

Форфейтинг поєднує елементи факторингу та обліку векселів та використовується при здійсненні довгострокових експортних поставок, допомагаючи експортеру одержувати кошти шляхом обліку векселів.

Для початку необхідно скласти графік та термін виконання запропонованих заходів (табл. 3.5)

Таблиця 3.5

**Перелік пропозицій щодо підвищення ефективності управління
кредитоспроможністю ПрАТ «Полонський Хлібозавод» та графік
виконання**

№ п/п	Пропозиція	Строк	Відповідальний
1	Запросити незалежного ризик-менеджера	7 днів	директор
2	Проаналізувати ефективність всіх видів реклами і вибрати найбільш ефективну.	10 днів	Відділ збуту
3	Розміщення реклами на Інтернет – ресурсах.	3 дні	Відділ збуту
4	Вдосконалення власного веб-сайту	15 днів	Відділ збуту
5	Використання інструментів рефінансування дебіторської заборгованості.	10 днів	Фінансовий та юридичний відділи

На основі даних таблиці 3.5 можна скласти порядок проведення заходів для поліпшення управління кредитоспроможністю ПрАТ «Полонський Хлібозавод» (табл. 3.6)

Таблиця 3.6

**Порядок проведення заходів по підвищенні ефективності менеджменту
ПрАТ «Полонський Хлібокомбінат»**

Код заходу	Найменування заходу	Оптимальний строк, дні	Песимістичний строк, дні
1	Запросити незалежного ризик – менеджера	5	7
2	Проаналізувати ефективність всіх видів реклами і вибрати найбільш ефективну.	5	10
3	Розміщення реклами на Інтернет – ресурсах.	2	3
4	Вдосконалення власного веб-сайту	15	30
5	Використання інструментів рефінансування дебіторської заборгованості.	10	20

Таким чином, стратегія подальшої діяльності ПрАТ «Полонський Хлібозавод» повинна бути спрямована на підвищення ефективності управління підприємством задля поліпшення його фінансового стану і відповідно кредитоспроможності.

На основі вищевикладеного можемо запропонувати наступні напрями підвищення кредитоспроможності підприємства ПрАТ «Полонський Хлібозавод» (рис.3.1.)

Рис.3.1. Напрямами підвищення кредитоспроможності ПрАТ «Полонський Хлібозавод»

*Джерело: власна розробка

Отже, напрямами підвищення кредитоспроможності ПрАТ «Полонський Хлібозавод» є перегляд цінової політики, пошук більш дешевих альтернативних джерел сировини, перехід на альтернативні види палива, вдосконалення технології виробництва через впровадження інноваційних та інформаційних технологій, розширення логістичної та роздрібною інфраструктури, але перш за все необхідно вдосконалити сайт підприємства,

що дозволить збільшити обсяги реалізації продукції та поліпшити імідж підприємства.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

В умовах переходу до ринкових відносин змінюються економічні підходи до кредитування. Важливим критерієм надання кредитів стає кредитоспроможність позичальника.

Кредитоспроможність підприємства - більш вузьке поняття, ніж його платоспроможність, можливість і готовність підприємства погасити всі види

заборгованості. Якщо свою звичайну заборгованість підприємство має погашати, як правило, за рахунок виручки від реалізації продукції (робіт, послуг), то позичкова заборгованість має ще три джерела погашення:

- виручка від реалізації майна, прийнятого банком в заставу по позиції;
- гарантії іншого банку або підприємства;
- страхові відшкодування.

Тому прийнято вважати, що комерційний банк, може розраховувати на повне або хоча б часткове їх відшкодування навіть у тому випадку, коли позичальник виявиться неплатоспроможний.

Під кредитоспроможністю позичальника прийнято розуміти здатність погашати позичкову заборгованість. Її оцінка являє собою оцінку банком позичальника з точки зору можливості і доцільності надання йому кредиту. Вона визначає ймовірність своєчасного повернення коштів та виплати відсотків.

Вивчення кредитоспроможності здійснюється для якісної оцінки позичальника до вирішення питання про видачу кредиту та його умови, визначення здатності і готовності клієнта повернути взяті їм у борг засоби у відповідності з кредитним договором.

Основними завданнями визначення кредитоспроможності позичальника є вивчення фінансово-господарського становища підприємства, попередження втрат кредитних ресурсів внаслідок неефективної діяльності позичальника, стимулювання підприємства в напрямку підвищення його діяльності і кредитування.

На основі оцінки фінансово-господарського стану ПрАТ «Полонський Хлібо завод» в активі балансу більшу питому вагу займають необоротні активи, в яких, в свою чергу велику вагу мають запаси та дебіторська заборгованість. Причому питома вага оборотних активів за досліджувані періоди (2017-2019 р.) зростає, баланс досліджуваного підприємства за звітний період не є абсолютно ліквідним - найліквідніші активи не

покривають найтерміновіші зобов'язання, проте обсягооборотних активів дозволяє підприємству підтримувати певну фінансову стійкість.

Власний капітал підприємства зростає: у 2016 році – 2499,1 тис. грн., у 2017 році став 2526,9 тис. грн., а у 2019 році склав 2574,1 тис. грн. Аналіз обсягу та структури капіталу підприємства показав, що частка власного капіталу більша над позиковим капіталом, що свідчить про фінансову незалежність ПрАТ «Полонський Хлібозавод», готовність залучення кредитних коштів, адже кредитори (постачальники сировини і матеріалів, банки, що надають короткострокові позички) віддають перевагу підприємствам з високою часткою власного капіталу

Підприємство має нормальну фінансову стійкість, це означає, що підтримується поточна платоспроможність. Управлінський персонал підприємства вміє раціонально використовувати позикові кошти, а також керує виробничо- фінансовою діяльністю підприємства, що вона характеризується високою ефективністю. Основний показник економічної ефективності підприємства – рентабельність, коливається на нормальному рівні, що вказує на інвестиційну привабливість. Джерелом фінансування запасів підприємства є власні оборотні кошти та довгострокові зобов'язання.

Для вдосконалення управління кредитоспроможністю ПрАТ «Полонський Хлібозавод» необхідно впровадити наступні заходи:

1. Залучення зовнішніх консультантів, який запропонує напрями збільшення прибутку ПрАТ «Полонський Хлібозавод», і при цьому, запропонує шляхи уникнення впливів як зовнішніх так і внутрішніх ризиків.
2. Оптимізація витрат на рекламу. Зменшення витрат на рекламу не приведе до значних вартісних втрат тільки в тому випадку, коли ПрАТ «Полонський Хлібозавод» знайде інші, більш дешеві, і умовно безкоштовні методи та види реклами.

3. Мотивація персоналу. Необхідно максимально активізувати і інтенсивно використовувати інтелектуальний і творчий потенціал персоналу.
4. Вдосконалення власного сайту. Розширення інформація, яка буде цікава не тільки для акціонерів, а й для споживачів, на якому буде вказано асортимент продукції, його ціни і умови доставки.
5. Кредитна політика ПрАТ «Полонський Хлібозавод». Правильна кредитна політика дозволить поліпшити використання капіталу і оцінити ризики, які прийняло на себе підприємство.

Комплекс наведених управлінських заходів дозволить підприємству підвищити рівень рентабельності, ефективно використовувати власний оборотний капітал, власні оборотні кошти, залучати позикові кошти та знизити фінансовий ризик.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: Навчальний посібник / І.О. Бланк. - К.: Ельга, 2008. – 724 с.
2. Бадмаєва Д.Г.«Платоспроможність комерційної організації: фінансовий аналіз»/ Д.Г. Бадмаєва // Аудиторські відомості. – 2011. – № 1
3. Базилевич В.Д. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 9-те вид., переробл. і доп. – К.: Знання, 2014. – 710 с.
4. Белік Л.П.Реструктуризація підприємства: Навчальний посібник / Л.П.Белік, М.А.Федотова. - К.: ЮНИТИ-ДАНА, 2015. – 399 с.

5. Гайдуцький П.І. Облік трансакційних витрат – вагомий фактор конкурентоспроможності в сучасній економіці / П.І. Гайдуцький, В.М. Жук // Облік і фінанси АПК. - 2012. - № 3. - С. 9-19.
6. Галасюк В.В. Удосконалення методичних підходів до оцінки кредитоспроможності позичальника / В. В. Гержавін // Економіка АПК. - 2008. - № 6. - с. 69-75
7. Господарський Кодекс України № 4223-VI (4223-17) від 15.05.2015, ВВР, 2015, №36, ст. 316.[Електронний ресурс]. – Режим доступу:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/436-15>
8. Градов А.П. Національна економіка /А.П. Градов. - [3-є вид.]. - К.:«Національна економіка»,2008. – 240 с.
9. Грачев А.В. Фінансова стійкість і прибутковість як фактори формування трансферного потенціалу інноваційного розвитку підприємства / О. Є. Кузьмін, С. В. Князь, Я. Я. Пушак // Вісник Університету банківської справи НБУ. - 2011. - № 2. - С. 96-103.
10. Герещенко О. Підходи оцінки кредитоспроможності позичальників - юридичних осіб / О. Герещенко // Вісник Національного банку України. - 2012.- № 1.- С. 26-30
11. Дутченко О. В. Проблеми використання методик оцінки кредитоспроможності позичальника з урахуванням галузевих особливостей / О. Дутченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dspace.academy.sumy.ua/handle/123456789/1432>
12. Ілащук С.А. Теоретичні підходи до визначення контролю в системі управління підприємством / С.А. Ілащук // Наукові праці Національного університету харчових технологій. – №40. – С. 106-110.
13. Інструкція Національного банку України «Про порядок регулювання та діяльності банків в Україні», затв. постановою Правління Національного банку України від 28.08.2001 р. № 368 // Додаток до Вісника НБУ. - 2018. - № 9. - С. 3.

14. Єпіфанов А. О. Оцінка кредитоспроможності та інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання: монографія /; за ред. А.О. Єпіфанова. – Суми: УАБС НБУ, 2007. – 286 с.
15. Жук В.М. Пріоритетність обліковофінансової складової у залученні земель сільськогосподарського призначення до економічного обороту / В.М. Жук // Збірник наукових праць Вінницького національного аграрного університету. Серія: Економічні науки / Редколегія: Калетнік Г.М. (головний редактор) та інші. – Вінниця: ВНАУ, 2012. – Випуск 1(56). – С. 37-47.
16. Жук В.М. Стан та розвиток спеціальних режимів оподаткування аграрного бізнесу / В.М. Жук // Фінанси України. – 2011. - № 7. – С. 33-42.
17. Закон України «Про споживче кредитування» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2017, № 1, ст.2).[Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1734-19>
18. Звітність підприємств SMIDA [Електронний ресурс] - Режим доступу: <https://smida.gov.ua/db/participant/00380505>
19. Кривоконь О. С. І.М.Буряк Організаційні аспекти аналізу кредитоспроможності підприємств-позичальників. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/index.php?operation=1&iid=1223>
20. Кобилецький В. Р., Коефіцієнт рентабельності власного капіталу / В. Р. Кобилецький // Онлайн-журнал «FinancialAnalysisonline» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.finalon.com/slovnik-ekonomichnikh-pokaznikiv/338-pokaznik-rentabelnosti-vlasnogo-kapitalu>
21. Кононенко О., Аналіз фінансової звітності: підручник / О.Кононенко – 4-те вид., перероб. і доп. – Х.: Фактор, 2015. – 200 с
22. Кудлаєва Н.В., Переоцінка вартості основних засобів як складова підвищення ефективності реалізації інвестиційних стратегій підприємств. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету / Кудлаєва Н.В. -

Серія: «Економіка і менеджмент». Збірник наукових праць. Вип. 31. Одеса. 2018. 131 с.

23. Кузь В.І., Обліково-аналітичне забезпечення управління виробничими процесами на підприємстві /Кузь В.І. - Електронне фахове видання «Економіка та суспільство». 2018. Жовтень 2018 р. №18.

24. Любушин Н.П. Система показників аналізу фінансового стану організації та методи їх визначення // Економічний аналіз. - №2. – 2016г.

25. Манак О.В. Інформаційне суспільство та ринок інформаційно-телекомунікаційних послуг: сучасний стан та перспективи розвитку / О.В. Манак // Збірник наук. праць Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем. Вип.13. – К.: МННЦТіС, 2008. - С. 116-128.

26. Манак О.В. Дослідження та використання інформаційних технологій в процесі господарювання підприємств / О.В. Манак // Збірник наук. праць Економіко-математичне моделювання соціально-економічних систем. Вип.14. – К.: МННЦТіС, 2009.– С. 74-83.

27. Мацкуляк К.І. Аналітичне забезпечення управління розрахунками з контрагентами в контексті забезпечення платоспроможності підприємства. Проблеми економіки. 2018. № 2 (36). С. 396-402.

28. Мошенський С.З., Олійник О.В. Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів. / За ред. д.е.н., проф., Ф.Ф. Бутинця.// 2-ге вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2016. – 704с.

29. Наказ № 49 «Щодо затвердження форм фінансової та бюджетної звітності про виконання місцевих бюджетів». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0403506-10>

30. Попова В.Д., Курилюк Н.М. Бухгалтерська звітність в системі інформаційного забезпечення управління підприємством. Електронне фахове видання «Економіка та суспільство». 2018. Листопад 2018 р. № 18.

31. Рябенков О.В. Напряму удосконалення політики управління фінансовими результатами промислового підприємства / О. В. Рябенков // Механізм регулювання економіки. – 2016. – № 1. – С. 196-203
32. Остапенко А.С. Ділова репутація: сутність, складові та її вплив на фінансовий розвиток фірми / А.С. Остапенко, Т.М. Головченко. // Вісник НТУ "ХПІ". – 2013. – №50. – С. 145–152.
33. Ордов К.В. Грошово-кредитна політика та конкурентоспроможність компанії: монографія; під ред. д-ра екон. наук, проф. В.А. Слепова. – М.: Магістр, 2015
34. Офіційний сайт ПрАТ «Полонський Хлібозавод» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://polonhlib.business-guide.com.ua/>
35. Павлова Л.Н. Фінанси підприємств. / Павлова Л.Н. - К: Фінанси і статистика, 2015
36. Положення Національного банку України "Про кредитування" № 54 (z0296-04) від 18.02.2004: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0246500-95>
37. Положення про Кредитний реєстр Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/v0050500-18>
38. Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 18 "Податок на прибуток" № 155 від 27.12.2018: [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0047-0>
39. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств: підручник / А.М. Поддєрьогін, Л.Д. Буряк 5-те вид., перероб. та доп. – К.: КНЕУ, 2015. – 460с.
40. Руденко А. Проблеми формування політики управління кредитоспроможністю організацій. 2007. № 3. С. 93–98
41. Савчук Д.Г., Жаворонок А.В. Діагностика сучасного стану ринку банківського кредитування в Україні. Східна Європа: економіка, бізнес та

управління: електронне наукове фахове видання. 2018. Випуск 4 (15). С. 373-382.

42. Свірідова С.С. Оцінка факторів впливу на рентабельність підприємства / С.С. Свірідова, О.О. Пожар // Молодий вчений. – 2014. – № 11(14). – С. 93-96

43. Скриньковський Р. М. Діагностика економічної стійкості підприємства і роль інформації та комунікації в контексті стійкості динамічної рівноваги, функціонування і розвитку / Р. М. Скриньковський, Я. С. Максимчук, К. Б. Харук // Проблеми економіки. – 2015. – №3. – С. 162–168.

44. Стельмах М. Структура капіталу як чинник результативності діяльності підприємства / М. Стельмах // Економічний аналіз. – 2008. – № 3(19). – С. 235-239.

45. Стецюк П. А. Управління кредитоспроможністю підприємства: теоретичні аспекти / П. А. Стецюк, О. Є. Гудзь. // Облік і фінанси. – 2014. – №3. – С. 110–116

46. Сулима М.О. Бухгалтерський облік формування і використання резервів за міжбанківськими кредитами / М. О. Сулима // Вісник Університету банківської справи НБУ. - 2012. - № 3. - С. 279-283.

47. Сулейманова Д., Селімов Т. «Аналіз і оцінка кредитоспроможності комерційного підприємства. Вісник 2010. Вип. 5. С. 75–80

48. Терещенко О. Нові підходи до оцінки кредитоспроможності позичальників – юридичних осіб / О. Терещенко // Вісник Національного банку України. – 2012. – № 1. – С. 26—30

49. Шумейко О. Ю. Амортизаційна політика підприємства та її вплив на відтворення основних засобів підприємства [Електронний ресурс] / О. Ю. Шумейко, В. С. Бурченко // Ефективна економіка. – 2015.

50. Чайковський Я.І. Фінансовий менеджмент дохідності бізнесу [Текст] / А. О. Чайковський Я.І. Щербина // Вісник Київського інституту бізнесу та технологій

51. Черниш С.С. Економічний аналіз: навчальний посібник / С.С.Черниш – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 312 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підприємство Приватне акціонерне товариство "Полонський хлібозавод"
 Територія ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСТЬ
 Організаційно-правова форма господарювання АКЦІОНЕРНЕ ТОВАРИСТВО
 Вид економічної діяльності 68.20
 Середня кількість працівників 15
 Одиниця виміру : тис. грн.
 Адреса: 30500 Хмельницька обл., м. Полонне, вул. Рибалко, 28, тел. (03843)31130

Дата (рік, місяць, число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

Коди		
2019	01	01
00380505		
6823610100		
120		
68.20		

Складено (зробити позначку "v" у відповідній клітинці):
 за положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку

V

за міжнародними стандартами фінансової звітності

Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2017р. Форма №1

Актив	Код рядка	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0
Основні засоби	1010	2479,6	2477,3
первісна вартість	1011	4648,3	4696,9

знос	1012	-2168,7	-2219,6
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
Інші необоротні активи	1090	0	0
Усього зарозділом I	1095	2479,6	2477,3
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	1,9	1,9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	252,5	324,2
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	0	0
з бюджетом	1135	5,3	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	124,6	56
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	30,7	30,6
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього зарозділом II	1195	415	412,7
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200	0	0
Баланс	1300	2894,6	2890

Пасив	Код рядка	На початок періоду	На кінець періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	172,2	172,2
Додатковий капітал	1410	2797,1	2797,1
Резервний капітал	1415	28,1	28,1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(498,3)	(470,5)
Неоплачений капітал	1425	0	0
Усього зарозділом I	1495	2499,1	2526,9
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1595	0	0
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	354	321,8
розрахунками з бюджетом	1620	20,7	22,3
у тому числі з податку на прибуток	1621	20,7	7,8
розрахунками зі страхування	1625	0	2,5
розрахунками з оплати праці	1630	0	6,8
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	2,8	9,7
Усього зарозділом III	1695	395,5	363,1
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними	1700	0	0

активами, утримуваними для продажу, та групамивибуття			
Баланс	1900	2894,6	2890

**Баланс (Звіт про фінансовий стан) на "31" грудня 2018р.
Форма №1**

Актив	Код рядка	На початок періоду	На кінецьперіоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		
Незавершені капітальні інвестиції	1005	0	0
Основні засоби	1010	2477,3	2396,6
первісна вартість	1011	4696,9	4558,4
знос	1012	-2219,6	-2161,8
Довгострокові біологічні активи	1020	0	0
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	0	0
Інші оборотні активи	1090	0	0
Усього за розділом I	1095	2477,3	2396,6
II. Оборотні активи	1100		
Запаси	1100	1,9	1,9
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	324,2	330,9
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	0	0
з бюджетом	1135	0	0
у тому числі з податку на прибуток	1136	0	0
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155	56	0
Поточні фінансові інвестиції	1160	0	0
Гроші та їх еквіваленти	1165	30,6	128,1
Витрати майбутніх періодів	1170	0	0
Інші оборотні активи	1190	0	0
Усього за розділом II	1195	412,7	460,9
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групивибуття	1200	0	0
Баланс	1300	2890	2857,5

Пасив	Код рядка	На початок періоду	На кінецьперіоду
1	2	4	5
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	172,2	172,2
Додатковий капітал	1410	2797,1	2797,1
Резервний капітал	1415	28,1	28,1
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	(470,5)	(423,3)
Неоплачений капітал	1425	0	0
Усього за розділом I	1495	2526,9	2574,1
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1595	0	0

III. Поточні зобов'язання і забезпечення Короткострокові кредити банків	1600	0	0
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610	0	0
товари, роботи, послуги	1615	321,8	230
розрахунками з бюджетом	1620	22,3	29,5
у тому числі з податку на прибуток	1621	7,8	11,3
розрахунками зі страхування	1625	2,5	3,1
розрахунками з оплати праці	1630	6,8	11,5
Доходи майбутніх періодів	1665	0	0
Інші поточні зобов'язання	1690	9,7	9,3
Усього за розділом III	1695	363,1	283,4
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700	0	0
Баланс	1900	2890	2857,5

Додаток Б

Підприємство Приватне акціонерне товариство
"Полонський хлібозавод"

Дата (рік, місяць, число)
за ЄДРПОУ

Коди		
2019	01	01
300380505		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2017 рік**

Форма №2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	2114,2	1765,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1324)	(1175,1)
Інші операційні доходи	2120	0	(14,3)
Інші операційні витрати	2180	(727,3)	(561,6)
Інші витрати	2270	(1)	(7,2)
Фінансовий результат до оподаткування	2290	(61,9)	(35,6)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(11,3)	(7,8)
Чистий фінансовий результат:	2350	50,6	27,8

прибуток			
----------	--	--	--

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
За 2018 рік**

Форма №2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	1961,3	2114,2
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(1225,1)	(1324)
Інші операційні доходи	2120	(10,3)	0
Інші операційні витрати	2180	(661,6)	(727,3)
Інші витрати	2270	(5,2)	(1)
Фінансовий результат до оподаткування	2290	(29,6)	(61,9)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(5,8)	(11,3)
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	23,8	50,6